

NAMAZ VE MESCİDLER*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve'l-âkıbetü li'l-müttakîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve âlihî ve sahbihî ecmaîn...

İ'lemû eyyühe'l-ihvân... İnne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh... Ve enne efdale'l-hedyi hedyü muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin fi'n-nâr... Ve bi's-senedi'l-muttasılı ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

الصَّلَاةُ فِي الْمَسْجِدِ الْجَامِعِ تَعْدِلُ الْفَرِيضَةَ فِيهِ
كَحَجَّةٍ مَبْرُورَةٍ وَالنَّافِلَةَ فِيهِ كَحَجَّةٍ مُتَقَبَّلَةٍ
وَفُضِّلَتْ الصَّلَاةُ فِي الْمَسْجِدِ الْجَامِعِ عَلَى مَا سِوَاهُ
مِنَ الْمَسَاجِدِ بِخَمْسِمِائَةِ صَلَاةٍ

(أبو الشيخ، طس. عن ابن عمر)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

RE. 218/12 (Es-salâtü fi'l-mescidi'l-camii, ta'dilü'l-faridate fihi kehaccetin mebruretin, ve'n-nafiletü fîhi kehaccetin mütekabbiletin; ve fuddileti's-salâtü fi'l-mescidi'l-câmii alâ mâ sivâhu mine'l-mesâcidi bi-hamsimieti.)

Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

“—Mefhar-i mevcûdât Muhammed Mustafâ râ salevât!” [Allâhümme salli alâ seyyidenâ muhammedin ve alâ âli seyyidinâ muhammed...]

“—Seyyidü's-sâdât Muhammed Mustafâ râ salevât!” [Allâhümme salli alâ seyyidenâ muhammedin ve alâ âli seyyidinâ muhammed...]

“—Habîb-i Hüdâ Muhammed Mustafâ râ salevât! [Allâhümme salli alâ seyyidenâ muhammedin ve alâ âli seyyidinâ muhammed...]

Cenab-ı Feyyâz-ı Mutlak Hazretleri, iki cihanın serveri, sevgili Peygamberimizin şefaatine cümlemizi nâil eylesin...

a. Cuma Kılınan Caminin Fazîleti

Ebu's-Şeyh ve Taberânî, Abdullah ibn-i Ömer RA'dan rivayet etmişler.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹

الصَّلَاةُ فِي الْمَسْجِدِ الْجَامِعِ تَعْدِلُ الْفَرِيضَةَ فِيهِ
كَحَجَّةٍ مَبْرُورَةٍ وَالنَّافِلَةَ فِيهِ كَحَجَّةٍ مُتَقَبَّلَةٍ
وَفُضِّلَتِ الصَّلَاةُ فِي الْمَسْجِدِ الْجَامِعِ عَلَى مَا سِوَاهُ
مِنَ الْمَسَاجِدِ بِخَمْسِمِائَةِ صَلَاةٍ

(أبو الشيخ، طس. عن ابن عمر)

RE. 218/12 (Es-salâtü fi'l-mescidi'l-camii, ta'dilü'l-faridate fihi kehaccetin mebruretin, ve'n-nafiletü fîhi kehaccetin mütekabbiletin; ve fuddileti's-salâtü fi'l-mescidi'l-câmiî alâ mâ sivâhu mine'l-mesâcidi bi-hamsimieti.)

(Es-salâtü fi'l-mescidi'l-camii, ta'dilü'l-faridate fihi kehaccetin mebruretin) “Cuma namazı kılınan bir camideki farz namaz haccı mebrur gibidir. (Ve'n-nafiletü fîhi kehaccetin mütekabbiletin) Nâfile namaz ise, kabul olunmuş bir hac gibidir. (Ve fuddileti's-salâtü fi'l-mescidi'l-câmiî) Cuma kılınan camide namaz kılmak, (alâ mâ sivâhu mine'l-mesâcidi bi-hamsimieti) diğer mescidlerde kılınan beş yüz namaza bedeldir.”

¹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.61, no:171; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.II, s.175, no:2185; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.652, no:20744; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIV, s.69, no:13810.

Namazların yerlerine göre dereceleri ayrıdır. Büyük camilerde, cemaati kalabalık olan camilerde kılınan farz namazlar, kabul olunmuş mebrur bir hac gibidir. Mesela Fatih, Bayezit, Sultan Ahmet gibi büyük camilerde kılınan farz namazlar kabul olmuş bir hac gibidir. Farz değil ama nafile olarak bir namaz kılsak, bu da kabul olunmuş bir hac gibidir.

Böyle cemaati çok olan bir camideki fazilet, diğer ufak camilere nisbetle beş yüz namaza muadildir. Kuds-ü Şerif'te kılınan namazın da fazileti beş yüzdür. Medine-i Münevvere'de kılınan namazın fazileti bindir. Mekke-i mükerreme'de kılınanın fazileti yüz bindir. Demek ki yerlere göre sevaplar derecelendirilmiş.

Evde kılınan bir namazla, camide kılınan bir namazın arasında böyle bir fark vardır. Faraza şimdi Ramazan münasebetiyle birçok yerlerde evlerde imamlar namaz kıldırırlar. Beş on akraba u taallukat toplanır. O evin sahibi imamını temin etmiştir. Namazını evde kılarlar. Bu kat'iyen caiz olmayan bir bid'attir. O zengin kendi servetine güvenerek birisini böyle tutuyor. Evinde namaz kıldırıyor. Cemaatten çalma demek bu. Eksiltme oluyor. Caminin cemaatinden müteaddit kimseler oraya gitmek suretiyle caminin cemaatinin azalmasına sebep oluşlarından dolayı mes'uliyetleri büyüktür.

Bir kere kabul olmaz. Caiz değildir. Caiz olmadığı halde uzun zamandan beri bu birçok yerlerde adet olunmuştur, böyle ramazanlık diyerekten evlerde namaz kılarlar. Nadiren olur fakat

daimi olması caiz değildir. Çünkü müslümanlık tevhid dinidir.

Bakın cumalarımız bile bizim, niçin cumalarımızın arkasından dört rekât o günkü zuhr-i ahiri kılıyoruz? Lazım değil... O günkü cumayı kıldık, artık iki namaz olmaz bir vakitte... Ya Cuma namazıdır, yahut o günün öğlesinin namazı. O gün öğlen değildir cumadır, Cuma namazı kılınması lazım. Onun arasına bir de zuhr-i ahiri kılıveriyoruz. Sebebi? Şüphemiz var namazımızda. Şüpheli namaz olmaz. Şüphenin olmaması lazım.

Neden? “Cuma bir yerde kılınacak!” demişler. Bütün cemaat bir yerde toplanacak. İstanbul’da şimdi farz edelim bir milyon erkeği var. Bunlar bir araya toplanacak, Cuma orada kılınacak. Hepsi birlikte. Bir de hatip çıkacak, bir konuşma yapacak. Herkes onu dinleyecek. Bugün bu imkân bulunmamış, demişler ki o zaman her yerde kılınsın demişler.

Kılınıyor ama onu kendimiz ilave etmişiz şimdi. O zorluğu görünce, bu kolaylığı ictihad etmişiz. Hakikatta bu zorluğu temin etmek lazım, herkesin bir araya toplanıp cumayı orada beraber kılması lazımken, öyleyse demişler ki gene zuhr-i ahiri de kılalım da şu vebalden de kurtaralım kendimizi diyerekten onu da ilave etmişler.

Onun için cemaatin parçalanması kat’iyyen caiz değildir. Hangi bakımdan olursa olsun. Yalnız din bakımından değil, dünya bakımından da cemaatin daima birlik halinde olması şart-ı azam desek yerindedir.

b. Mescid-i Haram'ın Üstünlüğü

Taberânî, Ebü'd-Derdâ RA'dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:²

الصَّلَاةُ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ بِمِائَةِ أَلْفِ صَلَاةٍ
وَالصَّلَاةُ فِي مَسْجِدِي بِأَلْفِ صَلَاةٍ وَالصَّلَاةُ فِي
بَيْتِ الْمَقْدِسِ بِخَمْسِمِائَةِ صَلَاةٍ

(طب. عن أبي الدرداء)

RE. 218/13 (Es-salâtü fi'l-mescidi'l-harâmi bi-mieti elfi salâtin, ve's-salâtü fî mescidî bi-elfi salâtin, ve's-salâtü fî beyti'l-makdisi bi-hamsimieti salâtin.)

(Es-salâtü fi'l-mescidi'l-harâmi bi-mieti elfi salâtin) “Mescidi Haramdaki namaz yüz bin namazdır. *(Ve's-salâtü fî mescidî bi-elfi salâtin)* Benim mescidimdeki namaz bin namazdır. *(Ve's-salâtü fî beyti'l-makdisi bi-hamsimieti salâtin)* Mescid-i Aksâ'daki namaz beş yüz namaza muadildir.

Şimdi Mekke-i Mükerreme'deki Mescid-i Haram'da kılınan bir namaz, başka yerde kılınan yüz bin namaza muadildir.

---

² Bezzâr, Müsned, c.II, s.118, no:4142; Tahâvî, Müşkilü'l-Âsâr, c.II, s.86, no:500; Heysemî, Mecmaü'z-Zevâid, c.III, s.675, no:5873; Ibn-i Adiy, Kâmil fi'd- Duafâ, c.III, s.398; Beyhakî, Şuabü'l-İman, c.III, s.484, no:4140; Ebü'd-Derdâ RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c., s.195, no:34632; Câmiü'l-Ehâdîs, c.XIV, s.70, no:13811.

Medine-i Münevvere'deki Mescid-i Nebevî'de, yâni Peygamber SAS Efendimiz'in mescidinde kılınan bir namaz, o da başka yerde kılınan bin namaza muadildir.

Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'da kılınan bir namaz da başka yerde kılınan beş yüz namaza muadildir. Yani büyük camilerde cemaatle kılınan namaz da bu Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'da kılınan namazın sevabına müsavi oluyor.

Mescid-i Haram tabii Kâbe'nin etrafı, orası Beytullah... Orada yüz bine kadar böyle sevabın yükselmesi, Cenâb-ı Hakk'ın bir lütfudur. Ama bir de orada cemaat çok... Bugün yüz binlerin üzerinde kimse saf bağıyor orada. Yüz bin, iki yüz bin, üç yüz bin, beş yüz bin kişi aynı mıntıka içerisinde... Çokluğun mükafatı olarak da bu sevap böyle üzerine yükleniyor demek ki...

c. Namaz İkişer İkişer Kılınır

Ahmed ibn-i Hanbel, Taberânî ve Beyhakî, Fadl ibn-i Abbas RA'dan rivayet etmişler.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:³

الصَّلَاةُ مَثْنَى مَثْنَى تَشْهَدُ فِي كُلِّ رَكْعَتَيْنِ وَتَضَرَّعُ
وَتَخَشَعُ وَتَمْسُكُنْ وَتُقْنِعُ بِيَدَيْكَ وَتَقُولُ يَا رَبِّ يَا
رَبِّ. فَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَهِيَ خِدَاجٌ

(حم . الحكيم، طب. وابن جرير، ق . عن الفضل بن عباس)

³ Tirmizî, Sünen, c.II, s.139, no:351; Neseî, Sünenü'l-Kübrâ, c.I, s.212, no:615; Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.I, s.211, no:1799; Abdullah ibn-i Mübârek, Zühd, c.I, s.404, no:1152; Abdullah ibn-i Mübârek, Müsned, c.I, s.55,

RE. 218/14 (Es-salâtü mesnâ mesnâ, teşehhedü fî külli rek'ateyni; sümme tadarrau, ve tehaşşeu, ve temeskenü, tukniu yedeyke ve tekülü: Yâ rabbi, yâ rabbi! Femen lem yef'al zâlike fehiye hidâcün.)

(Es-salâtü mesnâ mesnâ) “Namaz ikişer rekât kılınır. (Teşehhedü fî külli rek'ateyni) Her iki rekâtta tahiyâtı oku! (Sümme tadarrau, ve tehaşşeu ve temeskenü) Sonra tadarrau et, huşu et, tezellül et! (Tukniu yedeyke ve tekülü: Yâ rabbi, yâ rabbi) İki elini kaldırıp “Ya Rabbi, Ya Rabbi!” de! (Femen lem yef'al zâlike fehiye hidâcün) Kim böyle yapmazsa, o namaz eksiktir.”

Namazlar ikişer rekât kılınır. Dört rekatlı namazlarda iki rekâtta oturur, böleriz, üçüncü rekâtı ondan sonra kılarız.

Her iki rekâtta otur, teşehhüd et! Tadarrau et, yalvar. Tevazu göster, tezellül et ve haşyet üzerine bulun! Şimdi namaz kılıyorsun, namazında bunlarına dikkat et. Teşehhüde oturdun mu, yalvarma var orada. Tadarrau edeceksin Cenab-ı Hakka, niyaz edeceksin. Nasıl olur niyaz? Boyun bükülmesiyle olur. Boyun bükülmedikçe niyaz olmaz.

Böyle havf ve haşyet kendisini istila ettiği halde, kendisinden geçtiği halde, dünyasını unuttuğu halde, ahiretiyle meşgul. Mevlâsıyla meşgul olduğu halde; aynı zamanda kendisinin ne kadar aciz ve zelil olduğunu da görerek, iki elini kaldırıp, “Yâ Rabbi, yâ Rabbi!” diyerek Allah'a yalvarır.

Ufacık bir arıza geliyor, koskoca adam bir anda gidiyor. Ufacık bir arızaya tahammülü yok. Kalp sektesi diyorlar, şu diyorlar, bu diyorlar; ne derlerse desinler. Bir an durmaya gücü yetmiyor insanın, bu kadar aciz. Bir dakika yaşamaya güç yok kendisinde. Bu kadar güçsüz bir insanın kendisinde benlik ve varlık taslaması kadar korkulacak, taaccüb edilecek bir şey yoktur.

Bu kadar aciz bir insan, namazdayken bu aczini idrak ederekten:

“—Ya Rabbi! Ben işte bu kadar aczimle, kusurumla senin divanına geldim, huzuruna geldim. Kusurlarımı affet! Beni iyi insanların arasına ilhak eyle. İyi insan olabilmemi bana nasib eyle ya Rabbi!” diyerek böyle içten bir tazarru ve niyaz ile yalvarır.

“—Namazın arkasından dua ederken ellerinikaldır!” buyruluyor.

Bunda hem imam Şafi'nin ictihadına işaret var, hem de namazın arkasından el kaldırıp da yaptığımız duaya işaret var. Yani namazda *“Allahu ekber!”* derken, *Şafiiler tekbir getirdikçe ellerini de böyle kaldırırlar. Bir cihetten bu işaretin makbuliyetini gösteriyor. Bir cihetten de;*

“—*Namazı bitirir bitirmez namazdan ayrılıp gitmeyin! Namazınızı kıldığınız vakitte onun mükâfatını Cenâb-ı Hak'tan isteyin!*

---

no:54; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XVIII, s.295, no:757; Beyhakî, *Sünenü'l- Kübrâ*, c.II, s.487, no:4353; Fadl ibn-i Abbas RA'dan.

Ellerinizi kaldırınız, tazarru niyaz ile yalvarın Allah'a... Dünyevi ve uhrevi hacetlerinizi isteyin Allah'tan!" denmiş oluyor.

Kul, (Yâ rabbi, yâ rabbi!) diye iki defa böyle diyecek, arkasından isteyeceğini isteyecek. Ne isteyecekse... İster Arapça söylesin, ister Türkçe söylesin, ister dilinle söylesin, ister içinden söylesin; Allah-u Teâlâ hepsine vakıf.

(Femen lem yef'al zâlike fehiye hidâcün) "Kim böyle yapmazsa, yâni dua etmezse, o namaz eksiktir."

d. Namazda Fatiha Okunması

Bu (hidâc) kelimesi, namazda Fatiha-i Şerife okunması ile ilgili hadis-i şerifte de geçiyor.

Abdü'r-Rezzak, Ahmed ibn-i Hanbel, İbn-i Ebî Şeybe, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Neseî, İbn-i Mâce ve İbn-i Hibbân, Ebû Hüreyre RA'dan rivayet etmişler.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁴

مَنْ صَلَّى صَلَاةً لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِأَمِّ الْقُرْآنِ فَهِيَ خِدَاجٌ

فَهِيَ خِدَاجٌ غَيْرُ تَمَامٍ

(عب. حم. ش. م. د. ت. ن. ه. ح. ب. عن أبي هريرة)

⁴ Müslim, *Sahîh*, c.II, s.352, no:598; Tirmizî, *Sünen*, c.X, s.210, no:2877; Neseî, *Sünen*, c.III, s.465, no:899; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.481, no:698; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.III, s.72, no:829; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.460, no:9934; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.38, no:2196; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.I, s.312, no:35; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.316, no:981; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.V, s.84, no:1784; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.I, s.110, no:166; Abdü'r-Rezzak, *Musanef*, c.II, s.121, no:2744; Mâlik, *Muvatta'*, c.II, s.115, no:278; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.VI, s.284; Ebû Hüreyre RA'dan.

RE. 427/13 (Men sallâ salâten, lem yukra' fîhâ bi-ümmi'l- kur'âni, fehiye hidâcün, fehiye hidâcün, gayru temâmin.)

(Men sallâ salâten) “Bir kimse namaz kılsa, (lem yukra' fîhâ bi- ümmi'l-kur'âni) o namazda Ümmü'l-Kur'an'ı (Fâtiha'yı) okumasa, (fehiye hidâcün, fehiye hidâcün) o namaz eksiktir, o namaz eksiktir; (gayru temâmin) tam değildir.”

Herhangi bir namaz ki, o namazda Fâtiha-i Şerife okunmasa, Fâtiha okunmadan kılınan namazlar noksan namazlardır. Onun için İmam-ı Şafi, Fâtiha okunmasının farziyyetine kâil, biz de vacibliğine kâiliz. Yani her halde Fâtiha-i Şerife okunacak!

Fatiha-i Şerife'yi okuduktan sonra arkadan zamm-ı sûreyi okumadık, unuttuk; secde-i sehivle o namaz tamam olur. Farzların üçüncü ve dördüncü rekâtlarında zamm-ı sûre okumadan namaza devam ediyoruz.

Fakat namazdan sonra dua etmeden, “Namazı kıldım, bitti artık!” diyerek gitmek eksiklik oluyor, noksanlık oluyor. Çünkü insan bir işte çalışır. İşin arkasından onun gündelik midir, haftalık mıdır, aylık mıdır ne ise alacağını almak için bekler. Dua etmeden giden kimse, hizmetinin mukabilini istemeden gidiyor. Tenezzülsüzlük oluyor yani. Onun için iyi bir şey değil. Namazı eksik oluyor.

e. İleride Olacak Karışıklıklar

Abdullah ibn-i Mübârek, Ali ibn-i Ebû Talha RA'dan rivayet etmiş.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁵

الصَّلَاةُ تَنْتَظِرُونَ أَمَا إِنَّهَا صَلَاةٌ لَمْ تَكُنْ فِي الْأُمَّمِ
قَبْلَكُمْ وَهِيَ الْعِشَاءُ إِنَّ النُّجُومَ أَمَانٌ لِلسَّمَاءِ فَإِذَا
طُمِسَتِ النُّجُومُ أَتَى السَّمَاءَ مَا تُوْعَدُ وَأَنَا أَمَانٌ
لِأَصْحَابِي فَإِذَا أَنَا مِتُّ أَتَى أَصْحَابِي مَا يُوعَدُونَ
وَأَصْحَابِي أَمَانٌ لِأُمَّتِي فَإِذَا ذَهَبَ أَصْحَابِي أَتَى
أُمَّتِي مَا يُوعَدُونَ

(ابن المبارك عن علي بن أبي طلحة مرسلًا)

RE. 219/1 (Es-salâtü tentazirûne, emâ innehâ salâtün lem tekün fi'l-ümemi kableküm ve hiye'l-işâü; inne'n-nücûme emânün li's-semâi, feizâ tumiseti'n-nücûmu ete's-semâe mâ tûadü; ve ene emânün li-ashàbî, feizâ ene mittü etâ ashàbî mâ yûadûne; ve ashàbî emânün li-ümmetî, feizâ zehebe ashàbî, etâ ümmetî mâ yûadûne.)

⁵ Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.200, no:569; Ali ibn-i Ebû Talha RA'dan.

Hatîb-i Bağdâdî, Târih-i Bağdad, c.III, s.68, no:1027; *Ibn-i Kâni. Mu'cemü's-Sahabe*, c.VI, s.346, no:1733; Muhammed ibn-i Münkedir, babasından.

Taberânî, Mu'cemü'l-Kebîr, c.XI, s.53, no:11023; *Taberânî, Mu'cemü'l-Evsat*, c.VII, s.6, no:6687; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.398, no:19480; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIV, s.66, no:13801.

(Es-salâtü tentazirûne) “Namaza mı intizar ediyorsunuz? (Emâ innehâ salâtün lem tekün fi’l-ümemi kableküm ve hiye’l-işâü) Bu namaz, sizden önceki ümmetlerde yoktu ki, o yatsıdır. (İnne’n- nücûme emânün li’s-semâi) Yıldızlar gök ehli için emandır. (Feizâ tumiseti’n-nücûmu ete’s-semâe mâ tûadü) Yıldızlar döküldüğünde gök ehlinin başına gelecekler gelir. (Ve ene emânün li-ashâbî) Ben de ashabım için emanım. (Feizâ ene mittü etâ ashâbî mâ yûadûne) Ben vefat ettiğim zaman, ashabımın başına gelecekler gelir. (Ve ashâbî emânün li-ümmeî) Ashabım da ümmetim için emandır. (Feizâ zehebe ashâbî, etâ ümmetî mâ yûadûne) Ashabım gidince de ümmetimin başına gelecekler gelir.”

Namaz kılmak için bekliyoruz ya. Önce bir sünnet kılıyoruz, arkasından da bekliyoruz. Mesela akşam imam şöyle azıcık geç geldi de cemaat telaşa düştü nerede kaldı imam efendi diyerekten.

Bir gece yatsı namazında Efendimiz SAS adetlerinin hilafına çok geç çıktılar. Ashab-ı kiram da sükût ile hepsi bekliyorlar, “Rasûlüllah Efendimiz ne zaman gelecek?” diyerekten. Hatta bir de üstüne uyku da galebe etmiş. Beklemişler geç vakte kadar. Nihayet Rasûlüllah SAS Efendimiz geldiler ve buyurdular ki:

“—Bu bir namazdır ki, bu namaz sizden evvel hiçbir ümmete verilmemiştir. Allah-u Teâlâ bu namazı, yâni yatsı namazını bu Ümmet-i Muhammed’e hediye etmiştir.

Şu gökte gördüğünüz yıldızlar, sema için bir

emandır, eminliktir. Bir gün gelecek ki bu yıldızlar dökülecek. Bu yıldızlar döküldüğü zaman da gökten va'd olunan ne gelecekse başa gelecek. Bugün göklerdeki nizamın duruşuyla hepsi yerlerinde duruyor. Fakat bir gün gelecek ki bu nizam bozulacak. O alemin hepsi herc ü merc olacak. O zaman va'dolunan o kıyamet alametleri ortaya çıkacak, kıyametin kendisi olacak.

Bu yıldızlar göklere eman oldukları gibi, ben de ashabım için eman olarak gönderildim. Ben de içinizden ayrılacağım. Ayrıldığım vakit, o zaman da ashabımın başına gelecekler gelecek. Bölünecekler, fırkalara ayrılacaklar. Aralarında kavgalar, gürültüler çıkacak, şu olacak, bu olacak

Ashabım da ümmetim için emandır. Yıldızlar gök için, ben ashabım için, ashabım da ümmetim için emandırlar. Benim ashabım da dünyadan ayrıldıkları vakit, ümmetimin başına gelecekler gelecek. Ashabım varken gelmeyecek. Ashabım gitti miydi dünyadan, gelecek olan felaketler gelecek demektir.”

Allah kusurlarımızı affetsin... Şimdi tabii gidenler gidiyor.

Gidenlerin yerine gelen de yok. Gidenin yerini dolduracak bir kimse de yok. Ne peygamber yerine peygamber gelir. Ne ashabın yerine ashab gelir. Ne ulemanın yerine ulema gelir. Artık inkıraz hali devam eder, ne olacaksa olur. İnsanların başına gelecek felâketlerin en büyüğü gönüllere gelendir. Gönül aleminden insanların haberi olmaz. Bütün herkes dünya adamı olur, dünya malı olur. Yani hayvanat nasıl yaşıyor dünyada zevki için, o da ancak o zevki

için yaşar. Allah'tan, Allah ile ünsiyetten haberi olmaz, bilmez. Herkesin yaşadığı gibi o da yaşama sevdasında ve hevesinde olarak yaşar ki, bu ölümlerin en büyüğüdür ve en fenasıdır.

Vücutlara bir ölüm gelecek, herkes gidecek. O tabiatıyla olan bir şey, herkes onu görecek. Fakat gönüllere olan ölüm, çok fenadır. Onun için asıl gönülleri ihya etmektir hüner. Bu Ramazanlardan, camilerden maksat da bu gönüllerin ihyası için Cenâb-ı Hakk'ın koyduğu vesilelerdir.

f. Namazlar Kefarettir

İbn-i Hibbân ve Taberânî, Ebû Bekre RAdan rivayet etmişler.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁶

الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ كَفَّارَاتُ
لِمَا بَيْنَهُنَّ مَا اجْتُنِبَتِ الْكَبَائِرُ

(حب.طب.عن أبي بكر)

---

⁶ Müslim, *Sahîh*, c.II, s.22, no:343; Tirmizî, *Sünen*, c.I, s.363, no:198; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.359, no:8700; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.V, s.25, no:1733; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.I, s.162, no:314; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.324, no:2470; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.III, s.303, no:2331; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.324, no:2470; Temmâmü'r-Râzî, *Fevâid*, c.II, s.285, no:786; Ebû Hüreyre RA'dan.

Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.290, no:6492; *Müsnedü'l-Hâris*, c.I, s.165, no:106; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.II, s.33, no:1657; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.II, s.36, no:1667; Ebû Bekre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.284, no:18894; Câmiü'l-Ehâdîs, c.XIV, s.78, no:13825.

RE. 219/2 (Es-salevâtü'l-hamsü, ve'l-cumuatü ile'l-cumuati, keffârâtün limâ beynehünne, me'ctünibeti'l-kebâir.)

(Es-salevâtü'l-hamsü) “Beş vakit namaz, (ve'l-cumuatü ile'l-cumuati) diğer cumaya kadar Cuma namazı, (keffârâtün limâ beynehünne, me'ctünibeti'l-kebâir.) büyük günahlardan sakınılmak şartıyla, aralarındakilere kefarettir.”

Beş vakit namaz, diğer cumaya kadar Cuma namazı günahlara kefarettir, büyük günahlardan sakınıldığı müddetçe...

Günah-ı kebar ki büyük günahlar. Zina gibi, içki gibi, hırsızlık gibi, ana babaya isyan gibi günahlar büyük günahlar. Bunlardan korunulduğu takdirde, ufak olan günahlar tabiatıyla böyle silinir, affolur yani.

g. Mescid-i Nebevî'nin Fazîleti

Beyhakî, Câbir ibn-i Abdullah RA'dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁷

الصَّلَاةُ فِي مَسْجِدِي هَذَا أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيْمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ وَالْجُمُعَةَ فِي مَسْجِدِي هَذَا أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ جُمُعَةٍ فِيْمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ وَشَهْرُ رَمَضَانَ فِي مَسْجِدِي هَذَا أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ شَهْرِ رَمَضَانَ فِيْمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ

(هـ.ب. عن جابر)

RE. 219/3 (Es-salâtü fi mescidî hâzâ, efdalü min elfi salâtin fîmâ sivâhü. ille'l-mescide'l-harâmi; ve'l-cumuati fî mescidî hâzâ efdalü min elfi cumuatin fîmâ sivâhu ille'l-mescide'l-harâmi; ve şehru ramedâne fî mescidî hâzâ, efdalü min elfi şehri ramedâne fîmâ sivâhü; ille'l-mescide'l-harâmi.)

(Es-salâtü fi mescidî hâzâ) “Benim bu mescidimdeki bir namaz, (efdalü min elfi salâtin fîmâ sivâhü) diğer mescidlerde kılınan bin namazdan efdaldır; (ille'l-mescide'l-harâmi) ancak Mescid-i Haram müstesnâ...”

Efendimiz'in mescidi, Medine-i Münevvere'deki Mescid-i Nebevî'dir. Orada kılınan namaz, Mekke-i Mükerreme'deki Harem-i Şerif'ten gayri diğer camilerin hepsinde kılınan bin namazdan fazladır.

(Ve'l cum'atü fî mescidî hâzâ) “Benim bu mescidimde kılınan bir Cuma namazı, (efdalü min elfi cum'atin fî mâ sivâhü) diğer mescidlerde kılınan bin Cuma namazından efdaldır; (ille'l- mescide'l-harâmi) ancak Mescid-i Haram müstesnâ...”

(Ve şehru ramadâne fî mescidî hâzâ) “Benim bu mescidimde tutulan bir Ramazan ayı, (efdalü min elfi şehrin şehri ramadâne fîmâ sivâhu) başka yerlerde tutulan bin aylık Ramazan ayından efdaldır; (ille'l-mescide'l-harâmi.) ancak Mescid-i Haram müstesnâ...”

Cenâb-ı Hak hepimize nasib etsin inşaallah...
Hiç olmazsa bir

sene Rasûlüllah'ın mescidinde, bir sene de Mekke-i Mükerreme'de Mescid-i Haram'da Ramazan-ı Şerif'i geçirmek ve i'tikâf etmek nasib eylesin...

h. Müslümanlar Arasında Sulh

Ahmed ibn-i Hanbel, Beyhakî ve Hâkim, Ebû Hüreyre RA'dan: Tirmizî, İbn-i Mâce ve Beyhakî Kesir ibn-i Abdullah ibn-i Amr ibn-i Avf'tan rivayet etmişler.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁸

الصُّلْحُ جَائِزٌ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَّا صُلْحًا أَحَلَّ حَرَامًا
أَوْ حَرَّمَ حَلَالًا

حم . ق . ك . عن أبي هريرة؛ ت . حسن صحيح ، ه . ق . عن كثير بن عبد الله بن عمرو بن عوف عن
(أبيه عن جده؛ كر . عنه وزاد: على شروطهم إلا شرطاً حرم حلالاً . اه

RE. 219/5 (Es-sulhu câizün beyne'l-müslimîne, illâ sulhan ehalle harâmen, ev harrame helâlen.)

(Es-sulhu câizün beyne'l-müslimîne) “Sulh, müslümanlar arasında caizdir. (İllâ sulhan ehalle harâmen) Yalnız haramı helâl kılmadıkça, (ev harrame helâlen) veya helali haram kılmadıkça.”

Bugün sabahleyin bir misafir geldi. Bu zat aşık. İbrahim Hakkı Hazretleri'nin bulunduğu memleketten, Hasankale'den..

---

⁸ Ebû Dâvud, Sünen, c.IX, s.491, no:3120; Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.II, s.366, no:8770; İbn-i Hibbân, Sahîh, c.XI, s.488, no:5091; Bezzâr, Müsned, c.II, s.411, no:8117; Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, c.II, s.418, no:3856; Ebû Hüreyre RA'dan.

Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, c.X, s.150, no:20324; Dâra Kutnî, Sünen, c.IV, 6, no:15; İbn-i Asâkir, Târih-i Dimaşk, c.XXXII, s.72; Hz. Ömer RAdan.

Tirmizî, Sünen, c.V, s.199, no:1272; İbn-i Mâce, Sünen, c.VII, s.162, no:2344; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, c.VI, s.65, no:11134; Kesîr ibn-i Abdullah ibn-i Amr ibn-i Avf babasından, o da dedesinden.

Hasankale’de torunlarından birisinin babası ölmüş. Ona baş sağlığı için yanına gitmiş. demiş ki:

“—Benim babamın öldüğü için bana baş sağlığı dileme! Asıl baş sağlığını dedem merhum İbrahim Hakkı Hazretleri’nin ölümü için dile... Onun ölüm günüdür bugün. Çünkü babam hayattayken onun kitaplarını bize okuyor, anlatıyordu da biz İbrahim Hakkı Hazretleri’nin öldüğünü bilmiyorduk. Şimdi bugün babam öldü, artık onun kitaplarını bize ne okuyacak kimse var, ne de onu okuyup anlayacak kimse var. Binâen aleyh sen geldin ya, hiç olmazsa babamızın kitaplarından biraz oku da dinleyelim!” demiş.

Ne kadar acı ki İbrahim Hakkı Hazretleri’nin torunları, bugün babalarının bıraktığı eseri okumaktan aciz hale gelmişler. Ne var? İçerisinde biraz Arapça, biraz da Farsça karışık. Zorlanınca pekâlâ sökülebilir. Ama bir kere yazının eski şekli var. Bu eski şekli öğrenmek lazım. O eski şeklini öğrenmek bugünkü insana da zor bir şey. Çalışınca kolay, zor bir şey değil. Onu söyleyeyim size.

Geçen bize Amerika’dan ihtida etmiş biri geldi. Geçen sene hacca gitmiş olan biri. İngiliz mi, Amerikalı mı bir adam... Orada bir mektepte hocaymış ama müslüman olmuş. Müslüman olduktan sonra hem Arapça’yı öğrenmiş, hem Türkçe’yi öğrenmiş, hem İngilizceyi de biliyor tabii.

Şimdi buradan birisiyle ahbap olmuş adam, ona bir mektup yazmış. Yani hayret edersiniz. Bizim eski Türk yazısıyla. Eski Türk üslubu ile gayet açık bir şekilde mektubunu yazmış. Kendisinin

Müslümanlığından, durumundan bahsetmiş, tarihi de eski Arabi tarih üzerine atmış.

Dedim yâ Rabbi! Bu adam Amerika denilen bir memlekette hoca... Profesör mü olacakmış, neymiş. Şimdi bu adam bizim yazımızı öğrenebiliyor, okuyabiliyor, yazabiliyor da bizim memleketimizdeki bugünün insanı İngilizceyi konuşabiliyor, Fransızca'yı konuşabiliyor, Almancayı konuşabiliyor ve yazılarını da yazabiliyor. Fakat babasından, dedesinden kalan dilinin yazısını çoktan unutmuş. Allah hepimizi affetsin...

Şimdi size ben o İbrahim Hakkı Hazretleri'nin altı esası var. O altı esas üzerine kitabını yazmış. Birisi çok yeme, birisi çok konuşma, birisi çok uyuma... Şimdi biz çok yemeyi yazdık, çok uyumayı da yazdık, bugün de çok konuşmayı yazıyorduk.

Bugünkü ders de sükût...

i. Sükût Alimin Süsüdür

Ebü'ş-Şeyh, Mahrez ibn-i Züheyr el-Eslemî RA'dan rivayet etmiş.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁹

الصَّمْتُ زَيْنٌ لِلْعَالِمِ وَسَتْرٌ لِلْجَاهِلِ

(أبو الشيخ عن أبي عبد لله محرز ابن زهير الأسلمي)

⁹ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.269, no:5055; Mahrez ibn-i Züheyr el- Eslemî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.350, no:6882; *Câmiü'l-hâdîs*, c.XIV, s.81, no:13833.

RE. 219/5 (Es-samtü zeynün li'l-àlimi, ve setrùn li'l-câhili.)

(Es-samtü zeynün li'l-àlimi) “Sükût, alim için bir zînet, (ve setrùn li'l-câhili) cahil için de bir örtüdür.”

Binâen aleyh sükût halini muhafaza edenlerin halleri mestur kalır. Ne olduklarının bilinmesi müşküldür. Fakat konuşan kimselerin sözlerinden, nasıl adam oldukları derhal anlaşılır. Binâen aleyh sükût cahilin cehlini örter.

Sükût ilim sahipleri için de güzel bir zînettir. Binâen aleyh vakar ve sükûnet sahiplerinin konuşmaları da gayet basiret üzerinde olması gerektir. Konuşmalar ekseriyetle insanı nefsinin kontrol etmekten uzaklaştırır. Halbuki başlıca vazifelerimizden birisi de nefsimizi kontroldür.

Kendisiyle Rabbi arasındaki hâlâtın muhafazasına ancak sükûtle imkân bulunabilir. Bu imkânı elden çıkarmamak için, her mü'min ü muvahhidde yakışan şey sükûttur vesselâm.

j. Sükût Hikmettir

El-Askerî, Ebü'd-Derdâ RA'dan rivayet etmiş.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁰

الصَّمْتُ حِكْمٌ وَقَلِيلٌ فَاعِلُهُ وَمَنْ كَثُرَ كَلَامُهُ فِي مَا
لَا يَعْنِيهِ كَثُرَتْ خَطَايَاهُ

(العسكري عن ابي الدرداء)

¹⁰ Lafız farkıyla: Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.168, no:240; *Ibn-i Ebî Âsım*, *Zühd*, c.I, s.35, no:46; *Ibn-i Adiy*, *Kâmil*, *fi'd-Duafâ*, c.V, s.169; *Enes ibn-i Mâlik* RA'dan.

Câmiü'l-Ehâdis, c.XIV, s.81, no:13832.

RE. 219/6 (Es-samtu hikemün, ve kalîlün fâilühû; ve men kesüre kelâmühû fîmâ lâ ya'nîhi, kesüret hatâyâhü.)

(Es-samtu hikemün) “Sükût hikmettir, (ve kalîlün fâilühû) yaparı da azdır. (Ve men kesüre kelâmühû fîmâ lâ ya'nîhi) Kim kendisini ilgilendirmeyen şeylerde çok konuşursa, (kesüret hatâyâhü) hatası da çok olur.”

Sükût öyle bir hikmettir ki, bu hikmetten haberdar pek az insan vardır. Bu hikmet denilen bir cevherdir ki ne altınla, ne inciyle, ne yakutla ölçülemez.

Bütün dünyanın cevahiri hikmetin yanında sıfırdır. Fakat bugün insan bu hikmeti unutmuş ve bırakmıştır. İşi lafa, söze dökmüştür. Onun için bunları yapanlar pek az, müstesna insanlar Kimin ki sözü çoktur, çok konuşuyor; konuşması da faydasızdır, ne dünyaya yarar, ne ahirete yarar. Boş söz, dedikodudan ibaret... O kimsenin hataları çoktur.

Bu hadis-i şerifteki hikemden murad, ilimden bir hikmet olduğunu beyan buyurmuşlar. Sükût her ne kadar muteber bir meziyet ise de bunun tefekkürle birlikte olması arzu edilir. Tefekkürsüz sükûtlar, mühim bir mânâ ifade etmez.

Boş sözlerle vakitlerini geçirenlerin hata ve günahlarının da o nisbette fazla olacağını beyan buyurmuştur. Sükûtun faydalarından birisi de insanı ekseriyetle cehaletten, sefihlikten men eder. Sükuta hikmet tesmiye olunmasının sebeplerinden birisi de hikmetlerin sükût ile beraber olan düşüncelerden, tefekkürlerden

neş'et ettiği içindir. Kalpte gayet faydalı nasihatlar, hikmetler iras ettiğinden dolayı kendisine hikem denilmiştir.

k. Ahlâkın Efendisi

Deylemî, Enes ibn-i Mâlik RA'dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹¹

الصَّمْتُ سَيِّدُ الْأَخْلَاقِ

(الدَّيْلَمِيُّ عَنْ أَنَسٍ)

RE. 219/8 (Es-samtü seyyidü'l-ahlâkı.)
“Sükût ahlâkın efendisidir.”

Hız. Enes RA'ın beyan buyurduğu bu hadis-i şerif bize sükûtun ne demek olduğunu güzel bir şekilde anlatmaktadır. Sükût olmadıkça diğer güzel ahlakların bulunması çok müşküldür. Zira lisan insanın tercümanıdır. İnsanın kemâli, kelâmının azlığındadır.

l. Az Konuşma Hakkında

Şimdi başınız ağrımazsa bakayım, hem siz dinlemiş olursunuz, hem de itiraz ederseniz, size hak veriyorum. Siz de, “Bu fazladır, bu eksiktir.” diye itirazlarınızı yaparsınız. Çünkü belki yarın bu bir kitap halinde elinize geçince daha iyi olur.

---

¹¹ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.417, no:3850; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.350, no:6883; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIV, s.81, no:13834.

İrfan yolculuğu... Yalnız şu tabiri kullanıyor. İrfan yolcularının, altı esasından üçüncü esası az konuşma hakkındadır. Altı esas var. Bu altı esastan bu üçüncüsü az konuşmak. Bu da altı nevide beyan etmiş bunu. Birinci nevi: Az konuşma hakkında ayet-i kerimeler ve hadis-i şerifeler. Bir sayfa böyle sıralamış, tabii biz onları yazmadık. Ben yalnız size bir tanesinden bahsedeceğim.

Kaf Sûresi'nin ikinci sahifesinde:

إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ
قَعِيدٌ مَا يُلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

(ق: ۱۷ - ۱۸)

(İz yetelakka'l-mütelakkıyâni ani'l-yemîni ve ani's-şimâli kaîd,.) [Hatırla ki insanın hem sağında, hem solunda oturan, onun amellerini tesbit etmekte olan iki de melek vardır. (Mâ yelfizu min kavlin illâ ledeyhi rakîbün atîd) İnsan hiçbir söz söylemez, mutlaka o söylediğini gözleyen, hıfzeden hazır bir melek vardır.] (Kaf, 50-17-18) buyuruluyor.

Yani ağızınızdan çıkan her lafı derhal alırlar, melekler muhafaza ederler. Onun için, konuşurken biliniz ki konuşmalarınız mutlaka teybe alınıyor, gönül teybine... Bu gönül teybini bilmediğimiz içindir ki, mütemadiyen kirletiriz boş boş şeylerle... Bunlar sizin konuştuğunuz her şeyi gerek lehte, gerek aleyhte, gerek sevap, gerek günah; hiç birini kaçırmadan,

güzelce zabt ve muhafaza ederler. Hafaza melekleri dediğimiz melekler. Tıpkı sizin teyplerinizin konuşmaları, sözleri kaydedip tekrar söyledikleri, bir misal olarak verilebilir.

Binâen aleyh, konuşurken çok dikkatli olmak ve lüzumsuz, faydasız sözleri söylememeye ve hele gıybet dediğimiz çekiştirmeyi kat'iyyen yapmamaya gayret etmeli. Zira bir hadis-i kudside beyan buyurulduğu veçhile; ben buraya Türkçesini yazdım.

Ey Ademoğlu, eğer sen... Buraya dikkat edin ama: Ey Ademoğlu, eğer sen kalbinde kasavet, kalpte katılık var; vücudunda hastalık, baş ağrısı, diş ağrısı, karın ağrısı; çeşitli... Rızkında darlık, sıkıntı da var maişetinde... Bol ve geniş ve rahat kazanamıyorsun. Bunları görüyorsan, iyi bilesin ki sen boş, faidesiz sözlerle vakitlerini zayi ediyorsun da onun cezası olarak kalbinin katılığı, vücudun hastalığı ve rızkının darlığı ile uyandırılmak isteniyorsun.

Bunları sana verirken, Allah seni uyandırmak için yapıyor. Yani sen kendini öyle ufak bir mahlûk sayma! Sen kâinatın zübdesi, kâinat senin içine dürülmüş, dünya ve ahiretin bahtiyar bir mahlûkusun. Binâen aleyh, sırf yemenin, içmenin, zevk u sefânın kurbanı olup da gitme!

Bazen insan “Ben bu kadar iyi bir kimseyim!” diye kendini öyle zanneder de, “Acaba bu musibetler bana neden ve nereden geliyor?” diye düşünür. İşte yegâne sebebi, hesaba bile katmak istemediğimiz vakitlerin zayıyatına sebep olan boş laflardır.

Belki ileri gelecek ama Őu vakit denilen Şeyi biz hiç bilemiyoruz. Vakit nakittir dedikleri; bir derenin suyu akar gider. Böyle bir an evvel giden suyu bir daha bulamazsın. Oraya gelen su başka sudur. O giden gitti. Binâen aleyh, vakit de öyle akıyor ki bir daha onu ele geçirmenin imkânı yok.

Bugün yüz bin lirayı kaybetseniz, zararı yok. Allah yarın bir kazanç daha ihsan eder, iki yüzü de kazanırsınız. KaybettiĐiniz paranın bir kat mislini, daha fazlasını kazanabilirsiniz. Birçok hareketler oluyor, zelzeleler oluyor; evler yıkılıyor, mallar gidiyor, canlar gidiyor, Őunlar oluyor; fakat hepsi telafi oluyor, hepsi yerine geliyor. Fakat vakti bulmanın imkânı yok. Vakit gitti.

Onun için, akŐamki vaiz efendi konuşurken namazın vakitlerini Cenâb-ı Hak tayin etmiş. Sabah, Đle, ikindi, akşam, yatsı vakitleri tayin edilmiş. Vakit geçti mi, namaz geçti diyor artık.

“—E sonra kılarım!”

O sonra kıldığın namaz o namaz değil artık, geçti o... O vaktinde kılınacaktı o zaman. Vaktinde kılamadığın, geçen namaza geçti diyor. Ama kazalara da cevaz vermiŐler.

Fakat bunu anlamak ve ondan dönmek kadar da zor bir Şey olmadığını göre gelmekteyiz. Bu bir alışkanlık eseri olarak kim bilir ne zamandan beri devam edegelmiŐtir. Şimdi anladık ama terki çok müşküldür. Büyük riyazetlere, mcâhedelere, halvetlere, uzletlere devam neticesinde, Cenâb-ı Hakk'ın inayetine

mazhariyetin ve mücâhededeki azmin sayesinde kurtulmak mümkün olabilir.

Bunlar yapılmadıkça, kuru kuruya okumakla, dinlemekle veya bilmekle bunları halledip sükût sahibi, vakar sahibi olmak; nefeslerini boşa geçirmeyip zikrullah ile meşgul olabilmek kolay bir şey değildir. Herhalde mücâhedelere azm ve sebat ile devam etmek gerekir.

Maazallah bir memleketi düşman işgal ederse ordunun artık oradan kolayca çıkması mümkün müdür? Bırakıp gider mi? Her halde onu oradan çıkarmak istiyorsak, ne lazım olursa olsun, kanlı mücâhedelerin neticesindeki zafere bağlı olduğu hepimizce malum. İşte Çanakkale, işte Anadolu, işte Filistin, Kudüs... Bak hürriyete pabuç bırakan var mı? Herhalde mücadele ile zafere ulaşmak lazım. Yoksa lafla hürriyet olmaz.

Aynı bunun gibi nefsin elinden kurtulup insanlıktan matlub olan kemali elde etmek için nefis ve şeytanı yenmedikçe ve bunları mağlup edip yerlere sermedikçe, insan ne dünyada ne de ahirette rahat ve huzur bulamaz.

Bunlar ise diğer düşmanlar gibi el ile tutulur ve göz ile görülür olmadıklarından onlarla mücâhede, düşmanlarla yapılan mücadeleden daha zordur. Bir de var ki düşman bizi mağlup etse en nihayet onların idaresinde gene yaşar ve dünyalıklarımızı temin ederiz. İşte bugün olduğu gibi. Birçok Hristiyan memleketlerinde dükkanlar, tüccarlar, sanatkârlar, işçiler mevcut. Din ve dünyalarını da muhafaza edip durmaktadırlar.

Fakat bu nefs-i emmârenin şehveti, gazabı, kini, hırsı, hasediyle, riyakarlığı, kibri, gururu, azametiyle şeytanın da esiri olup maazallah bir kere de Allah'ı ve zikrini ve ibadetleri unutturdu mu tamam, artık bir şey istemez.

Onun için gerek Cenâb-ı Hakk'ın ve gerekse Peygamberimiz'in ve büyüklerimizin sözlerine, nasihatlarına son derece ehemmiyet verip; daha küçük yaşından itibaren nefisle mücahedeye alışmak ve ona hiçbir zaman teslim olmamak hem İslamî hem de insani bir vazifedir.

Çok yiyip vücudu semizlendirmek, çok uyuyup ömrü zayi etmek ve çok konuşup vakitleri boş yerlere harcamak, günah yerlerinde geçirmek elbette ne müslümana ne de insana yakışır bir şey değildir. Çünkü müslümanlara öldükten sonraki ahiret aleminde bu hayatından sorulacak:

“—Hayatını nasıl geçirdin? Paralarını nasıl kazandın ve nerelere harcadın? Ömrünü, gençliğini nasıl geçirdin?”

Herkes bu soruların cevabını verecek. İnsan da velev müslüman olmasa bile hayvan olmadığı için o da hayatından mes'uldür. Çünkü bu hayatta onu bekleyen insani vazifeler doludur. İster bilsin ister bilmesin, insanlık sıfatını taşıdığından dolayı mutlaka insanca yaşaması ve insanlığa zararlı değil belki faydalı olarak yaşaması icab ederken, bunu ihmalinden naşi mes'uliyeti ağır olup, cezasının cehennem olacağını unutmamalıdır.

Evet insan belki imansız ve istediği gibi yaşar ama muhakkak ölüm ile biten bu hayatın arkasındaki ahireti unutmamak gerekir. Buna inanmamak ise, Allah'ın varlığına inanmamak demektir. Bundan da daha büyük cahillik ve gaflet olamaz. Allah razı olsun bizleri uyandırmaya sa'y ve gayret gösteren bilumum büyüklerimize; eğer onların güzel eserleri olmasaydı, nefis ve şeytanın bizleri bir lokmada yutacaklarından şüphemiz yoktur.

Şimdi Ma'rifetname sahibinin 318. sayfadan itibaren çok konuşmamak için söylediklerini okuyoruz.

İnsanın kalbinin katı, vücudunun hasta ve rızkının dar ve zor olmasının en birinci sebebi ömrünü boşa zayi edip, lüzumsuz konuşmalarındandır. Sakın sen deme ki filan ve filanlar o kadar geveze ve boşboğaz, lafazan oldukları halde; hem vücutları çok dinç ve rızıkları da çok boldur.

Ey aziz kardeş! Bu vücut sağlığı ve rızık bolluğunun en güzeli hayvanlardadır. Sen görmüyor musun Eyüp Sultan'daki güvercinlerin yaşayışını. Hele Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere'deki güvercinlerin sayesinde birçok insanlar da yaşıyor.

Sakın sen böyle bir hayata özenme. Maddi rızıkların ne kıymeti olur. Onların kıymeti ancak çıkardıklarımız kadardır. Tenezzül edilecek bir şey değildir. Onu ancak hayvanlar tercih eder. İnsanların tercihi gönüllerinin manevi rızıklarıdır ki, ancak bunlarla Hak Subhànehû ve Teâlâ'nın rızası ve ahiretin sonsuz nimetleri

elde edilebilir. Bu fani, sonu gelen nimetlerin ne kıymeti var!

Öyleyse sen bu ebedi nimetlerden bizleri mahrum eden çok laftan ve bahusus kardeşler arasını açacak olan dedikodudan ve gıybetlerden tamamiyle uzak dur! Zinhar bir müslüman kardeşinin aleyhinde hiç konuşma; konuşanlara da müsaade ve müsamaha etme! Herkesin kusuru, günahı kendine aittir. Sen daima ayıp örtücü ol!

Ayıp açmak, kusur u kabahat görmek, kendini bilmemek ve görmemekten ileri gelir. Bir kere şöyle dikkatle kendimizi yoklayacak olursak, kim bilir ne kadar yüz kızartıcı hallerimiz olmuştur. Hiçbir şeyimiz olmasa bile gafletimiz yeter. Eğer kendimizi olgun bir insan zannediyorsak, bu da büyük bir hatadır. Çünkü olgun bir efendi, kat'iyen kimseyi gıybet etmez ve kusur ve kabahatini açmaz.

İnsanlar güneş gibi faydası ammeye olmalı, geceler gibi de ayıpları örtücü olmalıdır. Yağ gibi herkese ... su gibi de akıp herkesi kandırması gerektir. Böyle olmayıp da ömürlerini boşuna geçirenlerin zararı hem kendilerine hem de örnek oldukları diğer kimseleridir. Nitekim hadis-i şerif şöyledir:

“—Ey Ademoğlu! Bu kadar çok laf ile, söz ile hikmet denilen nimeti nasıl umarsın? Hikmeti kalbin ve lisanın sükûnundan iste. Yani hikmeti ancak o zaman bulabilirsin. Hikmet bir nimet ve devlettir ki, her kime verilirse o kimseye hayr-ı kesir verilmiş demektir.”

Onun için Hamdi Efendi [Muhammed Hamdi Yazır] tefsirinde (İnnâ a'taynâ ke'l-kevser)'deki kevser kelimesini tefsir ederken, hikmet ile tefsir etmiştir. Hikmet şöyle tarif edilmiş: Adalet, ilim, hilim, nübüvvet, Kur'an-ı Kerim... Allah-u Teâlâ'nın hükümlerdeki gayesini şek şüpheden ari olarak anlamak, eşya ve mevcudatı bilmek, hayırlı işleri işlemek ve eşyanın hakîkatına muttali olmak demek.

Ayrıca mevcudatın ahval ve keyfiyetinden, keyfiyet-i hariciye ve bâtınıyyesinden bahseden ilme de hikmet denir. Ulum-u saire bunun eczasıdır. Esas olan ilim ilm-i hikmettir. Cenabı Hakk'a taat, fıkıh ilmi, din ilmi, din ilmiyle amel, Allah-u Teâlâ'nın emirlerine ittiba, havf u haşyet, zekâ, idrak, takva, akıl; işinde, söz ve hareketlerinde isabet ve tefekkür manalarını da taşır ki hemen her şey de bunun içinde demektir. Kevserin diğer manalarıyla beraber bu manada tefsiri yerinde olmuştur.

Binâen aleyh, bulunmaz bir nimetin çok konuşan kimselere verilmemesi, en büyük bir cezaya çarpılması demektir. Öyleyse ey muhterem kardeş! Sakın nefsine aldanıp da aleme kendimi beğendireceğim diye ağzına geleni söylemeye alışma! Hem tavsiye hem rica ederim. Hem kendi ömrünü hem de başkalarının vakitlerini zayi etmekten kork ve kaçın!

Hadis-i şerifin üçüncü bölümü:

Ey Ademoğlu! Hiçbir kimseyi ebediyyen gıybet etme! Muhakkak her kim gıybeti terk ederse, içinin nuru ve esrarları dışına çıkar, herkes istifade eder demektir. Madenlerin yerin

altından çıkıp beşeriyetin faydalandığı gibi esrar hazineleri ve kerametler zahir olur, Hak Sübhànehû ve Teâlâ'ya muhabbet zahir olur, artar, daim olur. Kadr ü kıymeti de o derece yüksek olur.

Hadisin dördüncü bölümü şöyle:

Ey Ademoğlu! Senin lisanın doğru olmadıkça, dinin doğru olmaz. Dinin doğruluğu lisanın doğruluğuna bağlıdır. Dilin doğru olmaz, kalbin doğru olmadıkça. Dilin doğru olması, kalbin doğru olmasına bağlıymış. Kalbin de doğru olmaz, benden hakkıyla utanmadıkça. Az konuşmanın, günahlardan kaçmak ve muradlarına nail olmak ve insanlarla hüsn-ü muaşeret etmek ve esrarları ve hayırları muhafaza etmek gibi birçok faydaları vardır. Zira insanın İslâmiyet'i muhafazası, dilini muhafazasına bağlıdır. Söylerken hayır söyle veya sükût eyle!

Dil vücudun ufak bir parçasıdır fakat kabahati, günahı hepsinden büyüktür. Ameli, hatası çoktur. Cennet onunla kazanılır, cehennem de... Kim ki sükût eder, her belâdan necat bulur.

Kim ki yalan söyler, ol hâib u hâsir olur, zarar ve ziyandadır. Yalan söylemek imandan uzaklaşmaktır. Yalanın en kötüsü iftiradır. Rüyada ziyade söylemek Allah-u Teâlâ'ya iftiradır.

Gıybet sözlerin en kötüsüdür. İslâm'daki zinadan daha eşed ve haramdır. Gıybet olunan mü'mine yardım etmek, onu müdafaa etmek her mü'minin vazifesidir. Kıyamette Allah-u

Teâlâ'nın affına mazhar olmaya sebeptir.

Mü'min hiçbir zaman tan edici, lânet edici, hayâsız olmaz. Nası ayıplayan, o ayıbı işlemedikçe ölmez. Kur'an'ı lühûn-u arabi üzerine okuyun! Ehl-i fıskın okuduğu mûsikî ve tegannî ile okumayın!

Kelime-i tayyibe yani güzel söz ve sohbetler sadakadır. Kardeşlerin yüzlerine gülümseyerek bakmak da sevaptır. Yemek yedirmek ve gece namazlarını kılmak, güzel ve doğru konuşmak, edebe riayetle konuşmak, Hz. Allah'ın rıza-i şerifini celb eder.

Kalbin safâsı iki huyda tamam olur. Birisi malının artığını vermekle, birisi de sözünün fazlasını tutmaktır. Çok gülmek insanın kalbini öldürür. Çok şaka ve latife kişiyi ateşe götürür.

Fâsık metholunduğu zaman; yani Allah-u Tebâreke ve Teâlâ Hazretleri'ne karşı isyan edip, tâat-ı ilâhiyyeden huruç eden kimse metholunduğu zaman, Cenâb-ı Hak gazap edip Arş-ı A'lâ titrer.

Mü'min'i yüzüne karşı methetmek onu kesmektir. Kişi dilini muhafaza etmedikçe, imanının hakikatını bulamaz. Allah hakkı için zindanda hapsolünmeye lisandan daha muhtaç hiçbir şey olmaz. Lisanın sükûtu, öyle mümtaz bir hikmettir ki onu işleyen pek azdır.

Zikrullahtan gayrı kelamı çok etme ki kalbin katı olur. halbuki kalbi katı olan Allah-u Teâlâ'dan da uzak olur. Lisanına sahip olana müjdeler olsun. O kimse ki evine sığınıp nistan uzak durmuştur. Her nimet sahibinin hasetçileri

bulunacağından, hacetlerinizin hasıl olması için işlerinizi saklayınız, ifşa etmeyiniz.

Biz cemaat-i enbiya emrolunmuşuzdur ki, nas ile akılları miktarınca konuşalım! Sen bir kavme akılları ermediği sözü söyleme! Söylersen o söz onların çoğuna fitne olur. Öyle ise sakın insanların akıllarının ermediği şeyleri, esrarı söylemeye kalkma. Fitne uyur, onu uyandıran lânet olunmuştur.

Sırları açmak, ifşa etmek haramdır. İfşa eden pişmandır. Bir kimse, bir kimseye tenhada bir söz söylese, o söz ona emanettir. Onu kimseye söylemesin ki hıyanetlik etmiş olur. Kâmillerin göğüsleri, gönülleri esrar hazinesidir.

Sıddık-i Ekber RA Efendimiz mübarek ağızlarında taş sakarlardı ve beyhude söz söylemekten korunurlar idi. Ancak zaruret zamanında taşı çıkartıp konuşurdu. “Dildir ki insanı belalara ve kadim cefalara salmıştır.” diye ahbablarını da uyandırırdı.

İmam-ı Ali KV buyurmuş ki eğer Rasul-i Ekrem SAS Hazretleri'nin mübarek fem-i saadetlerinden işittiğim esrarı ben size söylesem, siz benim yanımdan çıkıp dersiniz ki:

“—Muhakkak Ali kezzabdır!”

Bunu kim işitmiştir? Kişi bilmediği şeyin düşmanı olduğunu duyurmuştur. Zeyne'l-Abidin Hazretleri de bunu şiiirleriyle açıklamıştır.

Az konuşmak, günahlardan korunmayı da mûcib olur. Ey aziz, ehlullah demişler ki... Hep

böyle söyler kendisi. Kendinden demiyor yani, ehlullah diyor diye söylüyor.

Ehlullah demişler ki:

“—Bu zaman sükût zamanıdır. Evlere mülâzemet zamanıdır. İnsan iki küçük parçanın idaresi altındadır. Bunlardan biri yürektir, diğeri de dildir. Gerçi tekellüm insanda keramettir, lâkin sükût her belâdan selâmettir. Lisan insanın mizanıdır. Bir aslandır ki, onu bırakmak çok tehlikeli, ziyandır. Sükut vakar elbisesidir, özür dilemene lüzum bırakmaz.

Söylemediğin söz kendi hükmündedir. Söylersen sözünün hükmü altına girersin. Az konuşan pişmanlıktan emin olur. kimin ki sükûtu uzundur, onun kadri cemîldir. Kim ki her zaman ayıp örtücüdür, onun da ayıpları örtülü kalır vesselâm.

Bu uzayacak. Devam edersek, hatmimizi okumaya vakit kalmaz. Gerisini de inşaallah gelecek dersimizde okuruz.

Li'llâhi'l-fâtihah!

Mehmet Zahid Kotku

31. 10. 1971 - İskenderpaşa Camii

[Bütün Mehmed Zahid KOTKU / Hadis Dersleri'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

